

Teresa Mazepa

Uniwersytet Rzeszowski, Polska

Z HISTORII BIBLIOTEKI I ZBIORÓW MUZYCZNYCH GALICYJSKIEGO (POLSKIEGO) TOWARZYSTWA MUZYCZNEGO¹ WE LWOWIE

Towarzystwa muzyczne w XIX wieku i pierwszej połowie XX wieku zajmowały decydujące miejsce w rozwoju życia muzycznego miasta, regionu, państwa. Były inicjatorami zawodowego kształcenia muzycznego, działalności koncertowo-wykonawczej, pielęgnowały wybitne talenty w dziedzinie kompozycji, wykonawstwa, prowadziły badania życia muzycznego, finansowały budowę instytucji muzycznych, w tym własne siedziby i sale koncertowe. Wśród wielowektorowych działań towarzystw muzycznych ważne miejsce miała również funkcja ochrony dziedzictwa kulturowego realizowana poprzez gromadzenie i przechowywanie zróżnicowanych zbiorów muzycznych². Dzięki realizacji tej funkcji powstały obszerne biblioteki, archiwa, kolekcje muzyczne, które dziś są ważnym źródłem informacji o życiu muzycznym różnych miast i krajów.

Galicyjskie Towarzystwo Muzyczne [dalej: GTM]³ (od 1919 roku – Polskie Towarzystwo Muzyczne [dalej: PTM]), które w latach 1838–1939 było jedną z ważniejszych instytucji muzycznych Lwowa i Galicji, zrobiło wiele w sferze ochrony, ocalenia i archiwizacji dziedzictwa kulturowego, szczególnie muzycznego. Pozostawiło po sobie bezcenną bibliotekę⁴ i archiwum mu-

¹ W niniejszym artykule będę używać nazwy Biblioteka i Archiwum Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego – GTM.

² Druki i rękopisy utworów muzycznych, książki o tematyce muzycznej, rękopiśmienne dokumenty, instrumenty muzyczne ect.

³ Galicyjskie Towarzystwo Muzyczne funkcjonowało w zależności od okresu historycznego pod różnymi nazwami w języku niemieckim i polskim. W tzw. przedstatutowym okresie działalności nazywało się w języku niemieckim: Verein der Musik freunde lub Musik-Verein in Lemberg, po oficjalnym zatwierdzeniu Statutu w 1838 roku funkcjonowało jako Galizischer Musikverein lub Musik-Verein in Lemberg, lub Lemberger Musik-Verein, od 1852 roku – jako Verein zur Beförderung der Tonkunst in Galizien (1852–1858); w języku polskim: Towarzystwo Muzyczne we Lwowie, Lwowskie Towarzystwo Muzyczne, Galicyjskie Towarzystwo Muzyczne, Towarzystwo Wykształcenia Muzyki w Galicji, Polskie Towarzystwo Muzyczne (od 1919 roku).

⁴ Do zbiorów biblioteki GTM zaliczane są zbiory należące do GTM, Konserwatorium GTM/PTM, Zarządu Chóru Męskiego oraz Żeńskiego, orkiestry GTM/PTM, kolekcje muzykaliów muzyków związanych z GTM/PTM (Karola Mikulego, Władysława Wszelaczyńskiego, Mieczysława i Adama Sołtysów i in.) oraz lwowskich instytucji muzycznych (Biblioteka Bratniej Pomocy przy Szkole Muzycznej im. J. Paderewskiego, Biblioteka Bratniej Pomocy przy Szkole Muzycznej im. M. Sołtysa).

zyczne⁵, w zbiorach których znajdowały się nuty, rękopisy, pierwodruki, podręczniki z teorii i historii muzyki; archiwum dokumentalne, w którym przechowywano korespondencję urzędową dotyczącą funkcjonowania GTM/PTM, plany budowy własnej siedziby, dokumenty notarialne – „legaty” (darowizny) na rzecz Towarzystwa, protokoły, coroczne sprawozdania oraz inne ważne dokumenty. Niestety zbiory, które dotrwały do naszych czasów, nie są kompletne. Między innymi część kolekcji muzykaliów zgromadzonych przez GTM w okresie przedstatutowej (okres około 1810–1838) oraz statutowej działalności (1838–1848) zostały bezpowrotnie utracone podczas pożaru w tymczasowej siedzibie GTM w Teatrze hr. Skarbka w 1848 roku, inna zaś część zaginęła podczas II wojny światowej. Po zakończeniu II wojny światowej niektóre zasoby biblioteki i archiwum GTM zostały celowo zniszczone w czasach sowieckich. Ale nie tylko klęski żywiołowe lub wydarzenia polityczne miały negatywny wpływ na przetrwanie w całości zbiorów muzycznych GTM. Towarzystwo wraz z Konserwatorium GTM⁶ od 1838 do 1906 roku nie miało własnej siedziby i było zmuszone dzierżawić różne, często nieprzystosowane do celów Towarzystwa pomieszczenia. Między innymi przez dłuższy czas GTM podnajmowało pomieszczenia w Teatrze hr. Skarbka oraz w Domu Ludowym.

Te zbiory, które ocalały, znajdują się obecnie w kilku miejscach we Lwowie: niewielka część dokumentów w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie [Центральний державний історичний архів України, м. Львів] oraz Narodowej Naukowej Bibliotece im. W. Stefanyka [Національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника] – tu przechowywane są m.in. rękopisy nut Jahanna Ruckgabera [Jean de Montalban]. Nieliczne nuty zdeponowano w Naukowej Bibliotece Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Iwana Franki [Наукова Бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка]. Setki dokumentów archiwalnych dotyczących funkcjonowania Towarzystwa (rękopiśmienne i drukowane statuty, regulaminy, korespondencja urzędowa, rękopiśmienne protokoły spotkań, prywatne listy, zaproszenia, rachunki finansowe, raporty, plany budowy własnej siedziby, „legaty” [darowizny]) itp.) przechowywane są w prywatnym archiwum Leszka i Teresy Mazepów. Największa zaś część ocalałych zbiorów muzycznych, stanowiących przedmiot zainteresowań niniejszego artykułu, pochodzących z biblioteki muzycznej i archiwum muzycznego GTM – około 9 tysięcy nut⁷, podręczniki do historii i teorii muzyki, część korespondencji GTM – jest zdeponowana obecnie w Bibliotece

⁵ Istniało przy GTM do 1853 roku.

⁶ Konserwatorium GTM założono w 1853 roku, zaś swoją oficjalną działalność rozpoczęło 1 maja 1854 roku.

⁷ Utwory chóralskie, partytury i głosy utworów symfonicznych i chóralskich, partytury i wyciągi oper, solowe utwory instrumentalne i wokalne kompozytorów europejskich oraz mało znanych autorów lokalnych.

oraz Archiwum⁸ Lwowskiej Narodowej Akademii Muzycznej im. M.W. Łysenki [Львівська Національна Музична Академія ім. М.В. Лисенка]. Dlaczego właśnie tutaj? W 1939 roku GTM/PTM wraz ze swoją uczelnią oraz Konserwatorium GTM/PTM zostało przez sowietów zlikwidowane, a unikalne zbiory Biblioteki oraz Archiwum Towarzystwa stały się własnością nowej wyższej instytucji muzycznej zorganizowanej we Lwowie – Lwowskiego Państwowego Konserwatorium, które w naszych czasach przekształciło się w Lwowską Narodową Akademię Muzyczną im. M.W. Łysenki.

Za oficjalną datą utworzenia biblioteki GTM możemy uznać rok 1876, gdy to na łamach swojego corocznego „Sprawozdania” Zarząd Towarzystwa oznajmił o utworzeniu komitetu w celu zebrania funduszy na budowę własnej siedziby oraz otwarciu biblioteki przy Konserwatorium GTM „składającej się z dzieł muzyczno-teoretycznych”⁹. Ale jeszcze zanim biblioteka została oficjalnie utworzona, GTM w pierwszych okresach swojej działalności (od około lat 20. XIX wieku) zaczęło gromadzić zbiory nutowe i książkowe, jak również i instrumenty muzyczne. W bibliotece muzycznej LNAM im. M.W. Łysenki obecnie znajdują się unikatowy artefakt nutowy, który możemy uznać za niezbitý dowód, że Towarzystwo we wczesnych latach swojej jeszcze nieoficjalnej działalności zaczęło gromadzić zbiory biblioteczne. Jest to *Offertorium C dur* op. 33 wydane w Poznaniu w 1823 roku Józefa Elsnera, dedykowane „J. Gregorowiczowi, Radcy wojewódzkiemu Rządcy”¹⁰. Na nutach widnieje zapis, **pochodzący z 1823 roku: „Chórowi Towarzystwa Przyjaciół Muzyki”**. Wpis ten wskazuje na pewne fakty. Po pierwsze, potwierdza się przypuszczenie, że Towarzystwo już w latach 20. XIX wieku działało i utrzymywało chór. Po drugie, Józef Elsner, który w 1796 roku zainicjował działalność we Lwowie Akademii Muzycznej – prototyp pierwszego towarzystwa muzyczno-filharmonicznego w tym mieście, nie stracił kontaktu z lwowskim środowiskiem muzycznym i wspierał je, m.in. przekazując nuty.

Oprócz tych unikatowych nut w archiwum LNAM im. M.W. Łysenki przechowywane są i inne bezcenne nuty, pochodzące z tzw. pierwszego statutowego okresu działalności GTM (1838–1848), m.in. rękopiśmienna kopia partytury

⁸ Identyfikacja nut oraz muzykaliów pochodzących z biblioteki i archiwum GTM i przechowywanych obecnie w bibliotece i archiwum LNAM im. M.W. Łysenki jest możliwa za pomocą pieczętek oraz numerów inwentarzowych umieszczanych na nich. Galizische Musik Verein [dalej: GMV] (pieczętki o tej nazwie funkcjonowały w latach 1838–1848, 1853) na okładkach umieszczało swoją numerację inwentarzową w lewym dolnym rogu, Galicyjskie Towarzystwo Muzyczne (1858–1919) – w lewym górnym rogu, Polskie Towarzystwo Muzyczne (od 1919 roku) – pośrodku, w pobliżu pieczętki. Wiele nut opieczętowanych przez Towarzystwo w różnych okresach pozostawiono bez numeru inwentarzowego.

⁹ *Sprawozdanie Wydziału Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego za rok 1876–1877 od 1. Września 1876 do 31. Sierpnia 1877*, Lwów 1878, nakładem Towarzystwa, s. 2.

¹⁰ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GMV №332.

*Alexander-Fest oder die Gewalt des Mufik: eine Grosse Cantate (neuer Bearb. von W.A. Mozart. Partitur. Leipzig: Peters, 1813*¹¹ G.F. Händla, rękopiśmienna kopia partytury *Ouverture de la Tragedie Neron a grand Orchestre. Partitio C.G. Reissigera*¹² z autografem Johanna Ruckgabera¹³ z 1838 roku, rękopiśmienna kopia partytury *Mazepa. Ouverture, Op. 73*¹⁴ W.A. Sowińskiego z 1840 roku, z autografem samego kompozytora – „Podarunek Autora dla Galizische Musik Verein, 1840”¹⁵, nuty *Vierte Sinfonie Op. 86. Direktions-Stimme. Wien: Tobias Haslinger* L. Spora z autografem J. Ruckabera z 1846 roku¹⁶, *Offertorium „Pater noster”. Für Chorund Orchester Vienna: Diabelli, 1823* L. Cherubiniego¹⁷, rękopiśmienna kopia głosów chóralnych z *Offertorium in E A. Diabellego* z 1842 roku¹⁸, rękopiśmienna kopia *Offertorium in D* z z 1840 roku, z adnotacją S. Siedleckiego: „Wykonano we Lwowie w kosc. Petra i Pawła 1 grudnia 1842”¹⁹, chóralne i orkiestrowe głosy *Missa in D-* renesansowego kompozytora Jacobusa Gallusa z 1844 roku²⁰.

Po wznowieniu działalności GTM w 1852 roku od nowa rozpoczęto proces gromadzenia zbiorów nutowych, muzykaliów oraz instrumentów. W ten proces aktywnie włączyła się nie tylko społeczność miasta, zainteresowana odnowieniem Towarzystwa, ale i sam cesarz Franciszek Józef I:

Galicyjskie Towarzystwo Wykształcenia Muzyki [Verein zur Bevöderung der Tonkunst in Galizien, pol. Galicyjskie Towarzystwo Wykształcenia Muzyki – przyp. T.M.]²¹ doznaje, jak spodziewać się należało, ze wszech stron czynnego udziału i wsparcia. – Jego c.[esarsko] k.[rólewski] Apostolska Mość Cesarz Franciszek Józef I. raczył najłaskawiej oprócz kwoty 2000 zł.[otych] r.[yńskich] na zakupienie potrzebnych instrumentów i utworzenie inwentarza muzycznego darować jeszcze do Archiwum Towarzystwa Zbiór dzieł J. Seb. Bacha, wydanie Lipskie, tomów trzy. Dar równie kosztowny już dla samego dzieła tyle słynnego kompozytora, niemniej jak starannego i pięknego wydania, najcenniejszy atoli przez najwyższe względy i łaskę Monarchy dla Towarzystwa. Następnie przesłali darem do muzycznego Archiwum:

Jego Excellencya książdz Arcybiskup Łukasz Baraniecki, pieśni ze zbioru A.G. Donizettego.

P. Alfred Bojarski – Festgesang an die Kunstler Felixa Mendelsohn-Bartholdy, w partyturze i głosach.

¹¹ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy Archiv (odręcznie) № 198, GMV № 677.

¹² Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nuty bez nr. inwentarzowego.

¹³ Johann Ruckgaber (1799–1876, właśc. Jean de Montalban) – pierwszy dyrektor GTM w latach 1838–1842.

¹⁴ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GMV № 166.

¹⁵ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy Archiv № 93, GMV № 166.

¹⁶ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nuty bez nr. inwentarzowego.

¹⁷ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowe Archiv № 242, GMV № 303.

¹⁸ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nuty bez nr. inwentarzowego.

¹⁹ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nuty bez nr. inwentarzowego.

²⁰ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, wpisano bez nr. inwentarzowego do rękopiśmiennej *Księgi inwentarzowej № 1 Polskiego Towarzystwa Muzycznego, 1921.*

²¹ Po przerwie w latach 1848–1853 GTM oficjalnie odnowiło swoją działalność 4 grudnia 1853 roku pod nową nazwą Verein zur Beförderung der Tonkunst in Galizien.

P. Wacław Dunder – Jahrbuch für Musik für den Jahr 1844.

P. Zenon Lewicki – Śpiewy historyczne J.U. Niemcewicza, wydanie A.W. Cybulskiego.

P. Dr. Marcei Madejski – Pieśni polskie własnej kompozycji – Nr. 1. Rywalki, Nr. 2. Tęsknota, Nr. 3. Dumka, Nr. 4. Trzy strofy, Nr. 5. Szara godzina, Nr. 6. Żeglarze.

P. Dr. Maurycy Mahl – 1) Fantaisie et Variations pour le Violon, własnej kompozycji. 2) Variations pour le Violon Karola Lipińskiego 3) Variations pour le Violon, Stanisława Serwaczyńskiego.

Pani Makay, żona k. radzcy magistratualnego. – 1) Stworzenie Świata (Die Schöpfung) Haydena w kwartecie – 2) Stabat Mater przez Pergolese, wyciąg na fortepian. – 3) Zbiory arii z opery flet zaczarowany (Zauberflöte) Mozarta.

P. Josef [Ritter. – przyp. T.M.] Promiński – 1) Alceste Tragedia dal Signore Cavagliere Christoforo Gluck w Partyturze. – 2) Solfeges par Mr. Legat de Furcy. – 3) Requiem W.A. Mozarta w Partyturze.

P. Jan Piotrowski – 1) Mesiasz, Oratorium przez Haendla. 2) Macht der Töne, Cantate. – Wintera. 3) Przebrany Sultán, – Opera.

P. Jan Ruckgaber – Nocleg w Apeninach, Opere F. Mireckiego i Gazetę muzyczną Berlińską na rok bieżący, zostawiając oraz cały zbiór swój muzykaliów do użytku zakładu naukowego.

P. Feliks Szumlański – 1) Mszę wokalną, na dwa tenory i dwa basy przez Haslingera. – 2) Trzy pieśni na dwa głosy przez Feliksa Mendelsohn-Bartholdy, 3) Requiem Mozarta, wyciąg na fortepian

P. Dr. [R. – przyp. T.M.] Reisinger – różne rekwizyty dla kancelaryi Towarzystwa znacznej²².

Wymieniony wyżej wśród wielu darczyńców Josef [Joseph] Proma rycerz von Promiński niejednokrotnie kupował i obdarowywał GMT rzadkimi nutami i wydawnictwami. Był on urzędnikiem państwowym (kontrolerem finansowym w K.K. Lemberger Cameral Bezirks Verwaltungs Rechnungen) oraz znanym i cenionym w lwowskich kręgach muzycznych muzykiem-amatorem, dyrygentem koncertów GMT. W 1845 roku został wybrany na stanowisko zastępcy dyrektora muzycznego (Musikdirektor) GMT, doktora prawa, adwokata Franciszka Ksawerego Piątkowskiego, pierwszego Polaka na tym stanowisku. Zajmował tę posadę do 1848 roku. W latach 1851–1853 aktywnie uczestniczył w procesie odnowienia GMT oraz stworzenia Konserwatorium GMT. W 1853 roku został wybrany członkiem dyrekcji odnowionego Towarzystwa²³. W Bibliotece LNAM im. M.W. Łysenki przechowywane są nuty, które pochodziły z ww. wymienionych darów Promińskiego: partytura *Requiem. Breitkopf & Hartel, Leipzig* Mozarta z dedykacją: „Dla Archiwum Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego ofiaruje dnia 31 marca 1854 J. von Proma-Promiński”²⁴, pierwodruk partytury

²² B.a., *Kronika*, „Gazeta Lwowska” 1854, z 15 IV, s. 348.

²³ *Verzeichniß sämtlicher Mitglieder des Vereins zur Beförderung der Tonkunst in Galizien im Jahre 1854*. V.Z. 131 ex 1854, 17ark. [bez paginacji]. Rękopis w języku niemieckim [w:] Archiwum Prywatne Leszka i Teresy Mazepów.

²⁴ Na nutach nie ma jednak nr. inwentarzowego „Archiwum” [Archiv.], co może wskazywać na fakt przekazania zbiorów muzycznych z Archiwum do Biblioteki, która nie została jeszcze oficjalnie utworzona.

opery K.W. Glucka *Alceste: Tragedia per musica*. In *Vienna: Giovanni Tomaso de Traetta, 1769* [rok powstania opery – przyp. T.M.] z dedykacją „Towarzystwu muzycznemu we Lwowie ofiaruje J. Proma-Promiński”²⁵.

Ważną część zbiorów muzycznych biblioteki GTM stanowiły rękopisy – utwory członków GTM (m.in. J. Ruckgabera, K. Mikulego, S. Bursy, S. Niewiadomskiego), które wykonywano na koncertach Towarzystwa, oraz utwory kompozytorów, które zespoły (orkiestra oraz chóry – męski i żeński) GTM po 1852 roku miały w swoim repertuarze. Ukraińskiej badaczce muzykaliów lwowskich Irynie Antoniuk udało się zidentyfikować i opisać niektóre z nich. Wymienia ona m.in. rękopiśmienne nuty pierwszego dyrektora GTM, Johanna Ruckgabera: partytura *Ouverture e-moll: a Grand Orchestre* (bez wskazania daty oraz miejsca powstania); partytura *Ouverture par Oratorium „Paulus”. Leopold, 4 Juli, 1852*; nuty Karola Mikulego: *Dwie melodje kościelne: 1. Nie opuszczaj nas. 2. Do ciebie Panie: na 2 głosy sopranowe z tow. Organów* (bez daty powstania); rękopis *Święty Wojciech. Męczennik. Oratorio w trzech częściach: Śpiew z fortepianem, 1876* Wojciecha (Alberta) Sowińskiego; *Hymn „Veni Creator”. Słowa Wyspiańskiego* (bez daty powstania); rękopis *Scherzo Op. 15* na chór mieszany (sopran, alt, tenor) i orkiestrę (bez daty powstania) Henryka Opieńskiego; rękopiśmienna kopia *Missa: Deo gratias a 4 voci, 2 Violini, Cello, Contrabasso e Organo* Antonio Caldara (z adnotacją: „K. Mikuli. Lemberg X-ber, 1873”²⁶); *Polonez i Kujawiak ze „Suity Polskiej”, Op. 28* (z *Tematów ludowych*): *na orkiestrę* (bez daty powstania) Zygmunta Noskowskiego; rękopis partytury *Rondo h-moll* Napoléona-Henriego Rebera (bez daty powstania), którą sporządził K. Mikuli, dokonując również instrumentacji tego utworu; *Tarantella pour le Piano, Op. 218* (Tarnopol, 1875) Tadeusza Smolika z dedykacją Władysławowi Wszelaczyńskiemu; rękopis partytury orkiestrowej *Przed nocą wieczną. Śl. Zygmunta Krasińskiego* (bez daty powstania) Mieczysława Karłowicza²⁷.

Odkąd Mikuli został dyrektorem GTM i jego Konserwatorium, zbiory nutowe placówki zostały wzbogacone dużą liczbą dzieł Fryderyka Chopina. Obecnie w Bibliotece LNAM im. M.W. Łysenki znajduje się około 100 nut pierwszego wydania utworów Chopina pod redakcją Mikulego (wydawnictwo Leipzig: F. Kistner), które pochodzą z kolekcji Mikulego. Mikuli osobiście redagował utwory fortepianowe Chopina i często tworzył ich chóralne wersje. Między innymi z Biblioteki GTM pochodzi rękopiśmienna kopia *Dwa Preludia: c-moll oraz G-dur: Na chór mieszany i orkiestrę. Śl. Ujejskiego (wyciąg fortepianowy) z chórem*, którą sporządził Zygmunt Noskowski²⁸. Mikuli wielokrotnie też robił aranżacje instrumentalne utworów fortepianowych.

²⁵ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nuty bez nr. inwentarzowego.

²⁶ Ta adnotacja wskazuje że Mikuli sporządził ów rękopis w 1873 roku.

²⁷ I.M. Antoniuk, *Notni koleksii biblioteki LNMA im. M.V. Lysenka u svitli istoriko-kulturnoho protsesu kraiu*, rukopys kand. dys., Lviv 2008, LNMA im. M. Łysenki, s. 98–120.

²⁸ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nuty bez nr. inwentarzowego.

Jak pisze Antoniuk: „W czasach K. Mikulego biblioteka GTM została wzbogacona o utwory W.A. Mozarta, A. Corellego, K. Lipińskiego, J. Hummla, N.W. Gade (*Frühlings-Phantasie*, op. 23), S. Moniuszki (Ballada *Czaty*), R. Schumanna (*Requiem für Mignon*), F. Gernsheima (*Hafis, Opowieści arabskie*), L. Cherubiniego (zespół wokalny *Frauergelangen*) i innych. Na tych nutach znajdują się autografy Mikulego, czasami z datą wykonania utworów”²⁹. W zbiorach biblioteki GTM mieściły się również utwory dedykowane samemu K. Mikulemu, m.in. rękopis Aleksandra Boguckiego *Polonez in Ut majeur* z autografem „A Monsieur Charles Mikuli”³⁰.

Dzięki działalności Mikulego w Bibliotece muzycznej Towarzystwa pojawiły się również utwory kompozytorów ukraińskich oraz ukraińskie pieśni na chór męski. Między innymi do zbiorów muzycznych GTM w latach 1863–1866 trafiły dzieła zachowane w rękopiśmiennych kopiach, członka GTM, ukraińskiego kompozytora, greckokatolickiego księdza Iwana Ławriwskiego [Іван Лаврівський, 1822–1873]. Część z nich znalazła się w repertuarze chóru męskiego Towarzystwa³¹: *Do zori*³², *Podorożny (Nado mnoju buria)*³³, *Zaspiwaj my solowiju*³⁴. Część zbiorów stanowiły też utwory fortepianowe Josypa Wytwyckiego [Йосип Витвицький, 1813–1866], opublikowane przez wydawnictwo K. Petersa w Lipsku: *Variations: pour le Pianoforte: sur Pair d'une chanson d'Ukraine*³⁵, *Variations Brillantes sur un thème d'Ukraine: U susida chata bila* op. 20³⁶ oraz utwór chóralny *Chanson d'Ukraine: Variations pour le Pianoforte*³⁷; chóralne utwory Izydora Worobkewycza [Ізидор (Сидір) Воробкевич, 1836–1903] *Nad Prutom*³⁸ oraz Mychajła Werbyckiego [Михайло Вербицький, 1815–1870] *Dumka Oj zazule*³⁹, *Kuda ty pływiesz, misiać jasnyj*⁴⁰, *Ne łowy motylka*⁴¹, *Hej po hori*⁴².

Każdy nowy dyrektor GTM wzbogacał biblioteczne zbiory o nowe nabytki muzyczne. Jak wskazuje Antoniuk, za czasów dykcji Rudolfa Schwarza (lata 1888–1899) oraz Mieczysława Sołtysa (lata 1899–1929) do zbiorów muzycznych

²⁹ I.M. Antoniuk, *Z istorii muzychnykh kolektsii biblioteki Lvivskoi derzhavnoi muzychnoi akademii imeni M.V. Lysenka*, „Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii knyhoznavstvo, bibliote-koznawstvo ta informatsiini tekhnolohii” 2007, vyp. 2, s. 209–216. I.

³⁰ I.M. Antoniuk, *Notni kolektsii...*, s. 21.

³¹ Dla ułatwienia odczytu ukraińskie tytuły zapisywano łacińskim alfabetem.

³² Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 2118.

³³ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 2283.

³⁴ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 2282.

³⁵ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 1374.

³⁶ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 1982.

³⁷ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 2047.

³⁸ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 2271.

³⁹ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 2252.

⁴⁰ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 2298.

⁴¹ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 2253.

⁴² Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 2254.

trafiły: rękopis partytury Z. Noskowskiego *Polonez i Kujawiak z Suity Polskiej op. 28: z Tematów ludowych na orkiestrę*⁴³, wyciąg fortepianowy *Concerto Grosso B-dur: für 2 Oboen, 4 Violinen, Viola, 2 Violoncelli und Basso continuo* F. Händla⁴⁴, *Ein Deutsches Requiem, Op. 45 für Chor mit Orchester. Clavierauszug* Leipzig: Röder J. Brahmsa, rękopiśmienna kopia *Chór paziów: z opery „Konrad Wallenrod”*: dla 3-głosowego jednorodnego chóru. Partytura W. Żeleńskiego⁴⁵ i inne.

Po otwarciu Konserwatorium w 1853 roku podręczniki stały się ważnym elementem biblioteki. Sprowadzano je z różnych części Europy. Były to podręczniki przeróżnych autorów – m.in. nauczycieli konserwatoriów w Paryżu, Pradze, Brukseli, Lipsku, Berlinie, Dreźnie, Bolonii. Pochodziły one zarówno z końca XVIII wieku, jak i okresu współczesnego. Warto wspomnieć w szczególności o podręczniku z harmonii Ch. Catel, który przechowywany jest w Bibliotece LNAM im. M.W. Łysenki w wydaniu dwujęzycznym – w języku francuskim i niemieckim: *Membre du Conservatoire du Musique a Paris. Traite d'Harmonie (Generalbasslehre) a Paris, 1802/ Abhandlung über die Harmonie (Generalbasslehre) von Catel. – Bureau de Musique in Leipzig: C. Peters, 1804*⁴⁶. Są też podręczniki do solfeżu: J. Crescentini, *Exercices Pour se perfectioner dans l'Art du Chant*. Vienne, Chez Artaria 1811⁴⁷, śpiewu: A. Pacini, *École Moderne de Chant. Composée Par les plus Grands Maîtres et les Chanteurs les plus Célèbres d'Italie. Redigée et Dediée J. Crescentini*. Paris: A. Pacini, 1806⁴⁸; z kompozycji i harmonii A. Reicha, z instrumentacji H. Berlioza i inne. Znany pianista i pedagog, uczeń F. Liszta, właściciel prywatnej szkoły gry na fortepianie we Lwowie, Ludwik Marek w 1892 roku wydał podręcznik pt. *Nowe ćwiczenia na fortepian dla pożytku prawidłowego uderzenia i rozwinięcia techniki*. Lwów: Seyfarth i Czajkowski, 1892 w komplecie z broszurą *Nowe ćwiczenia wprowadzone w Pierwszej Koncesjonowanej Szkole Muzycznej. Część praktyczna, używana w konserwatorium Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie*, którą jak widać z samego tytułu aktywnie wykorzystywano na praktyce w Konserwatorium GMT od 1892 roku.

Dzięki przekazywaniu na własność GTM osobistych kolekcji profesorów Konserwatorium biblioteka GTM ciągle poszerzała się i wzbogacała. W jej zasobach znalazły się m.in. zbiory pianisty i kompozytora Władysława Wszelaczyńskiego, który zmarł 15 lutego 1896 roku (lista przekazanych dzieł została opublikowana przez M. Sołtysa na stronach „Wiadomości Artystycznych” w 1898 roku), Mieczysława, Adama i Marii Sołtysów, Kornelii Tarnawskiej, Marii Szczupackiewicz,

⁴³ I.M. Antoniuk, *Notni koleksii...*, s. 93.

⁴⁴ Biblioteka LNAM im. M. W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 2034.

⁴⁵ I.M. Antoniuk, *Notni koleksii...*, s. 134.

⁴⁶ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, bez nr. inwentarzowego.

⁴⁷ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 2204.

⁴⁸ Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 1000.

Berty Franke, Heleny Ottawowej i innych. Niektóre kolekcje zostały przekazane bibliotece osobiście przez właścicieli, inne przekazywali ich spadkobiercy, o czym Wydział informował w swoich corocznych „Sprawozdaniach”. Na przykład w 1895 roku „Wydział wyraża wdzięczność A. Macurowej, krewnej zmarłej M. Żłobickiej, która przekazała Towarzystwu cenny zbiór nut”. M. Żłobicka była honorowym członkiem GTM, „jedną z najsympatyczniejszych postaci lwowskiego świata sztuki. Była uczennicą K. Mikulego, wysoko cenioną pianistką, często uczestniczyła w koncertach Towarzystwa, w których zachwycała słuchaczy wzorowym wykonaniem utworów J.S. Bacha. Ponadto należała do chóru kobiecego GTM, w którym, ze względu na niezwykłą muzykalność i wykształcenie uważano ją za najważniejsze wsparcie. M. Żłobicka nawet przez pewien czas prowadziła jego próby. Potem prywatnie miała wielu uczniów i uczennic”⁴⁹.

Oprócz biblioteki, przez pewien okres – tylko do 1853 roku – przy GTM istniało archiwum oraz stanowisko archiwisty. W archiwum przechowywano głównie odręczne kopie nut, drukowane utwory na nabożeństwa kościelne oraz utwory XVIII-wiecznych kompozytorów, których nie wykonywano na koncertach GTM. Do 1853 roku archiwistami w GTM byli: – urzędnik administracji podatkowej Wilhelm Doleżał, urzędnik prowincji Wilhelm von Merkel, c.k. dochodowy kasjer państwowego departamentu finansowego Antoni Ridl, asystent c.k. krajowej księgowości państwowej Wacław Dunder.

Od 1853 roku w GTM zaplanowano utworzenie stanowiska bibliotekarza, co jest jeszcze jednym dowodem na to, że biblioteka GTM, choć nieoficjalnie, ale przy Towarzystwie działała i wcześniej. Od 1894 roku funkcję bibliotekarza pełnił profesor Stanisław Niewiadomski, od 1897 roku – S.T. Krupka. W latach 1899–1900 utworzono stanowisko bibliotekarza chóru męskiego; funkcję tę pełnił H. Podlaski. W 1903 roku w bibliotece pracowało już dwóch bibliotekarzy, którzy systematyzowali zbiory, przepisywali nuty, wykonywali kopie i prowadzili staranne zapisy.

Kierownictwo GTM było świadome, że biblioteka odgrywa ważną edukacyjną oraz społeczną rolę. Dlatego w „Sprawozdaniu” za lata 1911–1912 postanowiono odpowiednio udoskonalić jej działalność, powierzając kierownictwo tym procesem członkowi Wydziału, doktorowi Alfredowi Kunie, aby studenci Konserwatorium GTM oraz inni chętni mogli za pewną opłatą korzystać z jej bogatych zbiorów.

W zbiorach muzycznych biblioteki GTM znajdowały się i własne wydania, ukazanie się których zainicjował Zarząd GTM w 1861 roku. Między innymi w tymże roku Specjalna komisja Wydziału GTM w składzie: K. Mikuli, M. Madejski, E. Pfeiffer wydała specjalny nutowy *Album*, który zawierał takie utwory, jak: *Polonez* Franciszka Chmielowskiego, odnaleziony w dawnych aktach Lwowskiego Sądu Miejskiego, w fortepianowej obróbce K. Mikulego, *Pieśni* autorstwa Stanisła-

⁴⁹ Sprawozdanie Wydziału Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego za rok 1894–1895 od 1. Września 1894 do 31. Sierpnia 1895, Lwów 1896, Nakładem Towarzystwa, s. 2–5.

wa Duneckiego i Marcelego Madejskiego, *Walc Chopina* z rękopisu z 1829 roku, *Etiuda* i *Sześć polskich pieśni ludowych* skomponowanych na fortepian przez Mikulego⁵⁰. Towarzystwo wydało ten *Album* jako nagrodę za pomoc członkom GTM z innych miast, starając się w ten sposób zwiększyć ich liczbę. W „Sprawozdaniu”⁵¹ GMT za lata 1862–1863 znajdujemy informację o ukazaniu się drugiego nutowego *Albumu*. W nim znalazły się *Mazurki* Karola Lipińskiego, *Ballada o Szarym Florianie* z opery S. Moniuszki *Rokiczana*, solowy *Krakowiak*. *Śl. Ed. Wasilewskiego: Na jeden głos i fortepian* M. Madejskiego oraz *sześć Pieśni ludu polskiego* ze zbioru Oskara Kolberga, zharmonizowane przez Mikulego. Niestety, ukazały się tylko dwa *Albumy*, choć planowano je wydawać systematycznie. Oprócz *Albumów* Towarzystwo wydało w 1884 roku *Spis utworów muzycznych*, w którym znalazły się tytuły 320 dzieł wielorakich gatunków – symfonii, uwertur, oratoriów, utworów chóralnych, koncertów na różne instrumenty, które były w repertuarze orkiestry i chórów GTM i zostały wykonane w latach 1858–1884 pod kierownictwem artystycznym Mikulego. W 1898 roku ukazał się katalog nutograficzny *Repertuar Chóru Męskiego GMT we Lwowie. Rok 1898*, zawierający 47 chórów do wykonania *a capella*⁵².

Na podstawie analizy tylko niektórych zasobów zachowanej biblioteki muzycznej GTM/PTM można sobie wyobrazić, jak wartościowe były kompletne zbiory, które zaginęły albo zostały celowo zniszczone i zdekompletowane. Zachowana część biblioteki GTM jest swoistą kroniką działalności GTM/PTM we Lwowie, ważnym świadectwem zachowania dóbr kultury i dziedzictwa narodowego. Współczesny dyskurs humanistyczny sprzyja pogłębionym badaniom tej sfery działalności towarzystw muzycznych.

Bibliografia

- Antoniuk I.M., *Notni koleksii biblioteki LNAM im. M.V. Lysenka u svitli istoriko-kulturnoho protsesu kraiu*, rukopys kand. dys., Lviv 2008.
- Antoniuk I.M., *Z istorii muzychnykh koleksii biblioteki Lvivskoi derzhavnoi muzychnoi akademii imeni M.V. Lysenka*, „Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia knyhoznavstvo, bibliotekoznavstvo ta informatsiini tekhnolohii” 2007, vyp. 2, s. 209–216.
- B.a., *Kronika*, „Gazeta Lwowska” 1854, z 15 IV, s. 348.
- Catel Ch., *Membre du Conservatoire de Musique a Paris. Traite d'Harmonie (Generalbasslehre) a Paris, 1802/ Abhandlung über die Harmonie (Generalbasslehre) von Catel. Bureau de Musique in Leipzig 1804*, Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, bez nr. inwentarzowego.

⁵⁰ Sprawozdanie Dyrekcyi galicyjskiego Towarzystwa muzycznego za rok 1861, przedłożone ogólnemu zgromadzeniu dnia 12. maja 1862, Lwów 1862, z drukarni E. Winiarza, bez paginacji.

⁵¹ Sprawozdanie Dyrekcyi galicyjskiego Towarzystwa muzycznego za rok 1862 przedłożone ogólnemu zgromadzeniu dnia 26 kwietnia 1863, Lwów 1863, z drukarni E. Winiarza, bez paginacji.

⁵² *Spis dzieł muzycznych wykonanych przez Galicyjskie Towarzystwo Muzyczne pod artystyczną dyrekcyą Karola Mikulego od r. 1858 do 1884*, Lwów 1884, bez paginacji.

- Cherubini L., *Offertorium „Pater noster”*. Für Chor und Orchester, Vienna: Diabelli 1823, Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy Archiv № 242, GMV № 303.
- Chopin F., Mikuli K., *Dwa Preludia: c-moll oraz G-dur: na chór męszany i orkestrę*. Sl. Ujejskiego, wyciąg fortepianowy z chórem, Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nuty bez nr. inwentarzowego.
- Crescentini J., *Exercices Pour se perfectioner dans l'Art du Chant*. Vienne, Chez Artaria 1811, Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 2204.
- Diabelli A., *Offertorium in E*, rękopiśmienna kopia głosów chóralnych 1842. Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nuty bez nr. Inwentarzowego.
- Elsner J., *Offertorium C dur op. 33*, Poznań: Simon 1823, Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GMV № 332.
- Gallus J., *Missa in D*, chóralne i orkiestrowe głosy 1844 [w:] *Księga inwentarzowa № 1 Polskiego Towarzystwa Muzycznego*, 1921.
- Gluck K.W., *Alceste: Tragedia per musica*. In Vienna: Giovanni Tomaso de Traetta 1769. Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nuty bez nr. inwentarzowego.
- Händel G.F., *Alexander-Fest oder die Gewalt des Musik: eine Grosse Cantate (euer Bearb. von W.A. Mozart. Partitur*, Leipzig: Peters 1813, Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy Archiv № 198, GMV № 677.
- Händel G.F., *Concerto Grosso B-dur: für 2 Oboen, 4 Violinen, Viola, 2 Violoncelli und Basso continuo*, Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 2034.
- Księga inwentarzowa № 1 Polskiego Towarzystwa Muzycznego*, rkps.
- Ławriński I., *Pieśni: Do zori, Podorożny (Nado mnoju buria), Zaspivaj my solowiju*. Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 2118, GTM № 2283, GTM № 2282.
- Marek L., *Nowe ćwiczenia na fortepian dla pozyskania prawidłowego uderzenia i rozwinięcia techniki*, Lwów: Seyfarth i Czajkowski 1892, Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, bez nr. inwentarzowego.
- Marek L., *Nowe ćwiczenia wprowadzone w Pierwszej Koncesjonowanej Szkole Muzycznej. Część praktyczna, używana w konserwatorium Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie*, Lwów: Seyfarth i Czajkowski 1892, Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, bez nr. inwentarzowego.
- Mozart W.A., *Requiem*. Breitkopf & Hartel, Leipzig bez daty.
- Pacini A., *École Moderne de Chant. Composée Par les plus Grands Maîtres et les Chanteurs les plus Célèbres d'Italie. Redignée et Dediée J. Crescentini*, Paris: A. Pacini 1806, Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 1000.
- Reissiger C.G., *Ouverture de la Tragedie Neron a grand Orchestre. Partitio*, Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nuty bez nr. inwentarzowego oraz daty.
- Sowiński W.A., *Mazepa. Ouverture, Op. 7*, rękopiśmienna kopia partytury 1840, Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GMV № 166.
- Spis dzieł muzycznych wykonanych przez Galicyjskie Towarzystwo Muzyczne pod artystyczną dykcją Karola Mikulego od r. 1858 do 1884*, Lwów 1884, bez paginacji.
- Spor L., *Vierte Sinfonie Op.86. Direktions-Stimme*. Wien: Tobias Haslinger, Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nuty bez nr. inwentarzowego oraz daty.
- Sprawozdanie Dyrekcji galicyjskiego Towarzystwa muzycznego za rok 1861, przedłożone ogólnemu zgromadzeniu dnia 12. maja 1862*, Lwów 1862, z drukami E. Winiarza, bez paginacji.
- Sprawozdanie Wydziału Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego za rok 1876–1877 od 1. Września 1876 do 31. Sierpnia 1877*, Lwów 1878, nakładem Towarzystwa, s. 2.
- Sprawozdanie Wydziału Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego za rok 1894–1895 od 1. Września 1894 do 31. Sierpnia 1895*, Lwów 1896, nakładem Towarzystwa, s. 2–5.

Verzeichniß sämtlicher Mitglieder des Vereins zur Beförderung der Tonkunst in Galizien im Jahre 1854. V.Z. 131 ex 1854, 17ark. [bez paginacji]. Rękopis w języku niemieckim [w:] Archiwum Prywatne Leszka i Teresy Mazepów.

Werbycki M., *Dumka Ojzazule, Kuda ty pływiesz, misiać jasnyj, Ne łowy motylka, Hej po hori*, Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 2252, GTM № 2298, GTM № 2253, GTM № 2254.

Worobkewycz I., *Nad Prutom*, Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 2271.

Wytwycki J., *Chanson d'Ukraine: Variations pour le Pianoforte*, Leipzig: Peters, bez daty, Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 2047.

Wytwycki J., *Variations Brillantes sur un thème d'Ukraine: U susida chata bila* op. 20, Leipzig: Peters, bez daty, Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 1982.

Wytwycki J., *Variations: pour 1e Pianoforte: sur Pair d'une chanson d'Ukraine*, Leipzig: Peters, bez daty. Biblioteka LNAM im. M.W. Łysenki, nr inwentarzowy GTM № 1374.

FROM THE HISTORY OF THE LIBRARY AND MUSIC COLLECTIONS OF THE GALICIAN (POLISH) MUSICAL SOCIETY IN LVIV

Abstract

Galician Music Society in Lviv and from 1919 – Polish Music Society left an invaluable music library and a documentary archive, where official correspondence regarding the functioning of GTM was stored, plans for building its own seat, notarial documents – “legacies” (donations) for the Society, minutes, annual reports and other important documents. Music library and archive had been gathered through a century (1838–1939) and consisted of numerous collections of printed music scores, hand copies and manuscripts, music theory and history textbooks, booth of individual musicians and musical groups (Conservatory, orchestra, administrations of the men’s and women’s choirs), departments. Each new GMS director enriched the library with new acquisitions. The GMS activity in the sphere of accumulation and conservation of valuable artistic heritage was very important and had practical significance for the conservation of cultural heritage for future generations. Research of their history, analysis of multi-directional activity in our time is a necessary factor of the augment of an overall picture of the development of musical culture of Lviv and development of new conceptual frameworks of this process.

Keywords: the musical societies, Galician Musical Society, Polish Music Society, musical library, archive, notes